

О.С. Маляренко, І.М. Трофимов

ПРОБЛЕМИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ СТАНДАРТІВ ТА ПУБЛІКАЦІЙ НАТО

Анотація.

Розглянуті чинники, які ускладнюють розроблення військових стандартів України на основі міжнародних військових нормативних документів. Надані мінімальні рекомендації щодо правильного розуміння об'єкта стандартизації та забезпечення ідентичного перекладу міжнародних військових нормативних документів.

Ключові слова: військові стандарти, міжнародні військові нормативні документи, методи прийняття, об'єкт стандартизації, військові терміни, ідентичний переклад.

Abstract.

The factors that complicate the development of military standards of Ukraine on the basis of international military regulations are considered. The minimum recommendations for a correct understanding of the object of standardization and ensuring an identical translation of international military regulations are provided.

Keywords: military standards, international military regulations, methods of adoption, object of standardization, military terms, identical translation.

В умовах російської агресії поширюється взаємодія України з країнами-партнерами, що є членами НАТО. Для досягнення взаємосумісності сил і технічних засобів у Збройних Силах України триває розроблення військових стандартів (ВСТ) на основі міжнародних військових нормативних документів (МВНД) – стандартів та публікацій НАТО. Звичайно, для розуміння змісту ВСТ у військових структурах України потрібен такий метод прийняття МВНД, як переклад. Військовий стандарт ВСТ 01.001.008-2018 (02) [1] зазначає: під час застосування методу перекладу виконують ідентичний переклад МВНД. Ідентичний переклад – опрацьований робочий переклад, що є повноцінним та стилістично грамотним, з точним використанням спеціальної термінології (підкреслено авторами доповіді).

Переклад МВНД ускладнює низка чинників, які можуть зробити ВСТ малокорисними або навіть шкідливими (хибна інформація гірше за її відсутність). Основні з них можна висвітлити на прикладі стандартів [2] – [6].

1. Неякісний переклад МВНД з таких причин.

1.1. Необізнаність або недостатня обізнаність розробниками ВСТ в об'єкті стандартизації, незнання усталеної та/або нормативно встановленої в Україні термінології відповідної галузі. Треба залучати до розроблення ВСТ спеціалістів, а якщо це не вдається – принаймні спочатку знайти та вивчити нормативні, експлуатаційні, навчальні тощо документи, що стосуються об'єкта стандартизації.

1.2. Спроби прямого послівного перекладу вузькоспеціальних термінів та/або визначень, що приводить до помилок і викривляє зміст і сутність понять. Рекомендації – див. п. 1.1.

2. Проблем додають зміст і оформлення самих МВНД.

2.1. Лінгвістичні особливості англійського формування термінології стосовно нових предметів, явищ, понять приводять іноді до розуміння і перекладу окремих термінів лише за наявності французькомовного аналогу (друга офіційна мова НАТО), наприклад, у [4].

2.2. Застосування у МВНД жаргонізмів, субстантиваций і вербалізацій аббревіатур, а також понять і відповідних військових термінів, не притаманних практиці Збройних Сил України, що обумовлено не тільки різною історією розвитку, а й різними формами та способами застосування видів Збройних Сил. Відсутність будь-яких аналогів іноді змушує застосовувати транслітерацію англійських термінів з відповідними національними поясненнями.

2.3. Використання у МВНД понять і відповідних термінів, які детально розкриті в інших документах і є малозрозумілими без ознайомлення з цими документами, пошук яких вимагає певного часу. Чисельним військовим термінам не можна підібрати правильний переклад без додаткових документів.

2.4. Деякі МВНД містять скорочення без розшифрування (можливо, загальнозживані та

зрозумілі в НАТО), у тексті наявні некоректні формулювання і навіть помилки, не помічені в структурах, що погоджують МВНД. Потрібно добре розумітися на об'єкті стандартизації, щоб зрозуміти окремі положення і виявити помилки, також з національними поясненнями.

3. У [7] як проблему зазначено: в рейтингу країн щодо володіння англійською мовою Україна посідає лише 27-му позицію, тим часом як Польща й Угорщина 8-му та 9-ту позиції відповідно. Отже, недостатня кількість фахівців з відповідним рівнем мовної підготовки, яка безпосередньо залучається до опрацювання стандартів НАТО на етапі вивчення та проведення порівняльного аналізу стандарту НАТО з національними документами, призводить до збільшення витрати часу на їхнє запровадження [7]. До цього слід додати: приводить до помилок та хибного розуміння положень стандартів НАТО.

У [7] зазначено також: необхідно розуміти, що не варто механічно запроваджувати стандарти НАТО у сфері оборони України. Досягнення 100 % показника запроваджених стандартів НАТО не є нашою самоціллю, тим паче, що жодна з держав-членів НАТО не досягла такого показника. Основна ціль – це взаєморозуміння, взаємозамінність та взаємосумісність між нами та нашими партнерами як у штабах усіх рівнів, так і на полі бою.

Визначення та розуміння вказаних проблем, що ґрунтуються на знанні об'єктів стандартизації та досвіді розроблення ВСТ та національних стандартів, дозволило, наприклад, гармонізувати термінологію [5] з українською у стандарті [8] з урахуванням [9], гармонізувати окремі терміни [9] під час його перегляду у 2023-му році з термінологічним стандартом [4], а також розширити його терміносистему.

Список використаних джерел

1. ВСТ 01.001.008 – 2018 (02) Військова стандартизація. Правила і методи впровадження та застосування міжнародних військових нормативних документів (AAP-03 Ed. J Ver. 3, Production, maintenance and management of NATO standardization documents, NEQ).
2. ВСТ 01.001.009-2017 (01) Військова система стандартизації. Глосарій аббревіатур, що використовуються в документах та публікаціях НАТО (AAP-15 (2016), MOD).
3. ВСТ 01.111.002-2021(01) Словник НАТО з розпізнавання. (AAP-28(B) (NATO Glossary of Identification), MOD).
4. AAP-28(B) NATO Glossary of Identification.
5. STANAG 4193 (Edition 2) Technical characteristics of IFF Mk-XA and Mk-XII interrogators and transponders.- Part I: General description of the system.
6. АТР-3.3.5.1 Ed A Ver. 1 Joint airspace control tactics, techniques and procedures.
7. Стандарти НАТО: механізм і темпи впровадження, адаптація до українських реалій [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2021/02/12/standarty-nato-mehanizm-i-tempy-vprovadzheniya-adaptacziya-do-ukrayinskyh-realij>.
8. ДСТУ В 8823:2018 Засоби системи впізнавання “свій-чужий” Mk XA. Загальні технічні вимоги.
9. ДСТУ 4550:2006 Система державного впізнавання об'єктів. Упізнавання радіолокаційне. Терміни та визначення понять.

Маляренко Олександр Сергійович кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник наукового центру Повітряних Сил Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, м. Харків, a_mal@meta.ua.

Трофімов Іван Миколайович кандидат технічних наук, старший дослідник, начальник науково-дослідного відділу наукового центру Повітряних Сил Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, м. Харків, tininterpreter@ukr.net.

Oleksandr Maliarenko Candidate of Technical Sciences, Senior Researcher, Lead Researcher of Air Force Science Centre of Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, Kharkiv, a_mal@meta.ua.

Ivan Trofymov Candidate of Technical Sciences, Senior Researcher, Chief of Scientific Research Department of Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, Kharkiv, tininterpreter@ukr.net.